

Också till den inskjutna i-runan finnes en motsvarighet i inskriften. Jag syftar på inskriftens sista ord, runföljden 59—64 **туруin**, som jag uppfattar som **туру[t]in**, *drottinn*. Skrivningen ger ett exempel på inskott av **u** i konsonantförbindelsen *dr*, sålunda en parallell till i-inskottet mellan *d* och *r* i *valdr*. Anledningen till att vi i ena fallet finna **i**, i andra fallet **u** som inskottsruna framför *r*-et, torde vara, att det i **туру[t]in** (*drottinn*) följer ett *ö*-ljud efter *r*, medan inskottsrunan **i** i förra fallet kan förklaras av att ristaren har haft ett palatalt uttal av *r*. En värdefull parallell till **туру[t]in** erbjuder Skernstenen (DR 81), där man i samma ord finner samma inskottsvokal: ... **hin : turutin : fasta** (ack.) 'den mot droten trofaste'. Vidare kunna skrivningar sådana som **burupur**, ack., broder (U 479, Sö 161, 341), **byrypr**, pl. nom., bröder (U 323), **buro**, ack., bro (U 475), **buru**, ack., bro (U 947), **boro**, bro (Sö 300) anföras.

Det poetiska uttrycket *gumna valdr* har som bekant många motsvarigheter inom den fornvästnordiska poesien: *gumna stjóri* (Grípisþá 1), *gumna dróttinn* (Atlakviða 23), *gumna gætir* (Sigvatr 6), *gumna sættir* (Glúmr, Gráfeldardrápa 5). Rökstenens *stillin flotna* bör givetvis också nämnas i detta sammanhang.

I inskriftens sista ord, runföljden 59—64 **туруin**, tvingas man, som ovan nämnts, att räkna med felristning. Ristaren har troligen glömt en **t**-runa mellan 62 **u** och 63 **i** och alltså ristat **туруin** i st. f. **turutin**. (På detta parti av inskriften, där runorna äro små och stå mycket trångt, har icke funnits plats att efteråt inskjuta en runa, på sådant sätt som ristaren har gjort med 5 **n**). Ristaren har med sin skrivning **туруin** åsyftat ordet *drottinn* m. 'härskare', välkänt också i den yngre betydelsen 'Gud, Herren'. Uttrycket *Guð drottinn* är hittills belagt på följande uppländska runstenar: U 627 (**kup : trutin**), U 759 (**kup trutin**) samt på den numera delvis utnötta inskriften på den ena av runstenarna vid Tierps kyrka (**kup × trutin**).

Den högst karakteristiska ornamentiken återfinnes på en närbelägen runsten, nämligen U 947 vid Falebro, Danmark sn. Överensstämmelserna i huggningsteknik och runformer äro också slående. Därtill kommer, att likheter också i skrivningar kunna anföras, t. ex. **buru**, »bro». Under sådana omständigheter kan det icke råda något tvivel om att U 942 har ristats av samme ristare som U 947, vilken inskrift genom sin personliga, starkt kristna formulering påminner om U 942.

Vad stenen ursprungligen har varit rest, veta vi tyvärr icke; inskriften tyder kanske på att stenen har stått på en kristen begravningsplats.

943. Uppsala, Ärkebiskopsgården. Nu i Universitetsplanteringen.

Pl. 10.

Litteratur: S. Lindqvist, Från Upplands forntid (2 uppl., 1951), s. 22.

Äldre avbildning: O. v. Friesen (UUB, även i Uppsala Universitets Museum för nordiska fornsaker och ATA).

Runstenen är enligt uppgift funnen vid restaurering av Ärkebiskopsgården. Närmare uppgifter saknas emellertid, såväl i ATA som i Upplands Fornminnesförenings arkiv och i O. v. Friesens anteckningar. Troligen tillhör fyndet tiden mellan 1910 och 1920. Stenen förvarades i Gustavianums källare intill 1949 och restes sistnämnda år på sin nuvarande plats i Universitetsplanteringen.

Röd sandsten. Höjd över markytan 2,03 m., största bredd 0,76 m. Stenen är svårt stympad; båda yttersidorna äro avslagna med större delen av inskriften. Uppenbarligen har stenen en gång på detta sätt formats till för att tjäna något praktiskt ändamål, förmodligen som material i en byggnad. Därtill är stenen sönderbruten i två delar ett stycke ovanför marken; nu lagad med järnkrampor, som äro försänkta och dolda genom cement och stenkitt. Ett litet löst stycke fanns 1941 med ett par runor, numera förkommet(?). Av ristningen är bevarat det högresta korset i

mitten, runslingans början och slut nedtill och ett stycke av runslingan upptill. Ristningen är djupt huggen och i stort sett tydlig.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter v. Friesen):

biaurn × **auk** × ... **ain** × **atir** × - [ka] ... **ant** +
 5 10 15 20

Biorn ok ... [st]æin æftir ... and.

»Björn och ... sten efter ... ande.»

Till läsningen: Intet sk vid inskriftens början. Av 2 i finns endast övre delen i behåll, av 3 a hst jämte en svag skugga av bst. Övriga runor i namnet äro tydliga. Nedre delen av 8—9 uk nästan utplånad; även bst i 9 k svag. Av de runor, som sedan följt i det bevarade stycket av runslingan, finnas inga säkra spår. Intet sk efter 14 t, men däremot ett tydligt spår av ett sk efter 16 r i kanten av brottet. Därefter nedre delen av en rak stav. Bst i 20—21 an korta, men säkra. Avståndet mellan 21 n och 22 t påfallande stort. Framför 22 t går ett hugget streck över runslingan, förmodligen en ornamentslinje.

Inskriften torde med säkerhet kunna suppleras sålunda: »Björn och ... läto resa stenen efter ... Gud hjälpe hans ande.» Den har sålunda haft den i inskrifter från 1000-talet vanliga formuleringen. Ornamentiken är enkel, men i intet avseende avvikande från det hävdvunna och normala. Påfallande är endast det vackert tecknade korsets storlek och dominerande ställning. Det upptager hela centrum av ristningsytan och har säkerligen en gång i hög grad tilldragit sig uppmärksamheten. Detta jämte materialet, sandsten, talar för att stenen från början har varit rest på en kristen begravningsplats, sannolikt inom det nuvarande Uppsalas område.

944. Uppsala. Nu i Upplands Fornminnesförenings samlingar.

Pl. 11.

Litteratur: S. B. F. Jansson, Rapport till Riksantikvarien 1943 (ATA), i Fornvännen 15/s 1943, s. 313.

Runstenen påträffades i februari 1943 vid Tunaberg, omkr. 1 km. N om Uppsala, vid grävning i den schaktningsjord, som från Uppsala stad har forslats ut till denna plats. Varifrån stenen har kommit och när den har hamnat vid Tunaberg, har icke kunnat utrönas. Stenen fördes till Ärkebiskopens stall, där den alltjämt förvaras, bland de stenföremål, som tillhöra Upplands Fornminnesförenings samlingar.

Grå granit, av hårt och fast gryt. Stenen är ett fragment. Det bevarade stycket utgör övre delen av en uppenbarligen mycket stor sten. Höjd 1,14 m., bredd 0,90 m. Tjockleken är betydande, omkr. 0,37 m. Ytan är tämligen plan, men rätt ojämn. Nedtill är ristningen skadad genom stora avflagringar. Den är djupt huggen. Inskriften är överallt säker.

Kvarsittande murbruk vittnar om att stenen tidigare har varit inmurad i en stenbyggnad. Möjligt är, att även denna sten, liksom U 937—941, härrör från det gamla klosterområdet. I så fall är det väl icke omöjligt, att fotstycket en gång kan komma i dagen.

Inskrift:

trusboi × **u** ... - **stin** × **æftir** × **kiula** × **faður** × **s** ...
 5 10 15 20 25

Drosboi ok ... stæin æftir kiula, faður s[inn] ...

»Drosboe och ... stenen efter kiula, sin fader ...»